

УДК 330.34.338

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-722-730](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-722-730)

Павлова Галина Євгеніївна доктор економічних наук, професор,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, <https://orcid.org/0000-0002-1400-7348>

Калуга Володимир Ярославович здобувач вищої освіти, магістр,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, <https://orcid.org/0009-0000-4132-4237>

Погорілий Богдан Владиславович здобувач вищої освіти, магістр,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, <https://orcid.org/0009-0000-2718-1305>

РОЛЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СТАБІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Фінансово-економічна безпека підприємства є важливим фактором, що визначає його стійкість і здатність до конкуренції в умовах сучасної ринкової економіки. Вміння підприємства своєчасно ідентифікувати внутрішні та зовнішні загрози, аналізувати їхній вплив та розробляти дієві стратегії для їхнього усунення є критичною умовою для забезпечення стабільного розвитку.

Основною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки є підтримання стабільної та максимально ефективної роботи підприємства в поточному періоді, а також створення високого потенціалу для його подальшого розвитку.

Для повного розуміння фінансово-економічної безпеки необхідно враховувати її ключові функціональні цілі, серед яких: забезпечення високої фінансової ефективності, стійкості та незалежності підприємства; досягнення технологічної незалежності та підвищення конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства; підвищення ефективності управління, оптимізація організаційної структури керівництва; підвищення рівня кваліфікації та інтелектуального потенціалу персоналу тощо. Отже, метою даної статті є дослідження ролі фінансово-економічної безпеки в забезпеченні стабільного розвитку підприємства.

Таким чином, питання фінансово-економічної безпеки мають бути в центрі уваги як державних органів, так і наукової спільноти. У цьому напрямі

вже зроблено значні кроки як на законодавчому рівні, так і в наукових дослідженнях, спрямованих на створення нових інструментів забезпечення економічної та фінансової безпеки підприємств, а також удосконалення існуючих методів.

Тому, як на теоретичному, так і на практичному рівні, зусилля мають бути спрямовані на подолання кризових явищ безпосередньо на підприємствах. У кращому випадку підприємство самостійно вирішує свої проблеми, у гіршому – отримує "допомогу" у вигляді остаточного ускладнення ситуації. Таким чином, підприємства повинні самостійно розробляти стратегії виходу з криз. Найбільш ефективним підходом є запобігання кризам через забезпечення належного рівня фінансової безпеки.

Реалізація цих пропозицій щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства сприятиме його стабільному розвитку.

Ключові слова: роль, підприємство, фінансово-економічна безпека, стабільність, розвиток.

Pavlova Halyna Yevheniyivna Doctor of economic sciences, professor, Dnipro State Agrarian University of Economics, <https://orcid.org/0000-0002-1400-7348>

Kaluga Volodymyr Yaroslavovych Graduate of higher education, master's degree, Dnipro State Agrarian University of Economics, <https://orcid.org/0009-0000-4132-4237>

Pohorilyi Bohdan Vladyslavovych Graduate of higher education, master's degree Dnipro State Agrarian University of Economics, [https:// orcid.org/0009-0000-2718-1305](https://orcid.org/0009-0000-2718-1305)

THE ROLE OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY IN THE STABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Abstract. The financial and economic security of the enterprise is an important factor that determines its stability and ability to compete in the conditions of the modern market economy. The company's ability to timely identify internal and external threats, analyze their impact and develop effective strategies for their elimination is a critical condition for ensuring stable development.

The main goal of ensuring financial and economic security is to maintain the stable and maximally efficient operation of the enterprise in the current period, as well as to create a high potential for its further development.

For a full understanding of financial and economic security, it is necessary to take into account its key functional goals, including: ensuring high financial

efficiency, stability and independence of the enterprise; achieving technological independence and increasing the competitiveness of the enterprise's technical potential; improving management efficiency, optimizing the organizational structure of management; improvement of the qualification level and intellectual potential of personnel, etc. Therefore, the purpose of this article is to study the role of financial and economic security in ensuring the stable development of the enterprise.

Thus, issues of financial and economic security should be in the center of attention of both state bodies and the scientific community. In this direction, significant steps have already been taken both at the legislative level and in scientific research aimed at creating new tools for ensuring the economic and financial security of enterprises, as well as improving existing methods.

Therefore, both at the theoretical and practical level, efforts should be directed at overcoming crisis phenomena directly at enterprises. In the best case, the company solves its problems on its own, in the worst case, it receives "help" in the form of a final complication of the situation. Thus, enterprises must independently develop crisis recovery strategies. The most effective approach is to prevent crises by ensuring an adequate level of financial security.

The implementation of these proposals to increase the level of financial and economic security of the enterprise will contribute to its stable development.

Keywords: role, enterprise, financial and economic security, stability, development.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна безпека підприємства є важливим фактором, що визначає його стійкість і здатність до конкуренції в умовах сучасної ринкової економіки. Вміння підприємства своєчасно ідентифікувати внутрішні та зовнішні загрози, аналізувати їхній вплив та розробляти дієві стратегії для їхнього усунення є критичною умовою для забезпечення стабільного розвитку [1].

Постійні зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах, поява нових факторів, що впливають на фінансово-економічну безпеку, а також необхідність удосконалення методологічних підходів до оцінювання рівня цієї безпеки в умовах невизначеності, зокрема через військові дії в країні, вимагають впровадження нових методів і алгоритмів. Це питання потребує глибших досліджень і привертає увагу як наукових, так і практичних фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної безпеки різних суб'єктів господарювання вивчали такі науковці, як Г. Андрощук, В. Геєць, Т. Гладченко, О. Грунін, О. Захаров, М. Кизим, Т. Клебанова, О. Кириченко, С. Лаптев, А. Могільний, В. Мунтян, Е. Олейніков, В. Ортинський, П. Пригунов, В. Сідак, І. Шульга та багато інших. Однак у наукових дослідженнях недостатньо розглянуто значущість фінансово-економічної безпеки для стабільного розвитку підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Основною метою забезпечення фінансово-економічної безпеки є підтримання стабільної та максимально ефективної роботи підприємства в поточному періоді, а також створення високого потенціалу для його подальшого розвитку. Фінансово-економічна безпека відіграє ключову роль у стабільності підприємства, включаючи захист його фінансових інтересів; управління фінансовими операціями; запобігання виникненню та зростанню загроз для фінансової безпеки і зменшення їх негативного впливу; управління фінансовими ризиками; розгляд альтернативних підходів до забезпечення безпеки через фінансові інструменти та методи фінансового аналізу; а також оцінку фінансового стану підприємства за допомогою граничних показників.

Формування цілей статті (постановка завдання). Для повного розуміння фінансово-економічної безпеки необхідно враховувати її ключові функціональні цілі, серед яких: забезпечення високої фінансової ефективності, стійкості та незалежності підприємства; досягнення технологічної незалежності та підвищення конкурентоспроможності технічного потенціалу підприємства; підвищення ефективності управління, оптимізація організаційної структури керівництва; підвищення рівня кваліфікації та інтелектуального потенціалу персоналу тощо [3]. Отже, метою даної статті є дослідження ролі фінансово-економічної безпеки в забезпеченні стабільного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансово-економічна безпека підприємства являє собою складну систему, що включає певний набір внутрішніх характеристик, які спрямовані на забезпечення ефективного використання корпоративних ресурсів у кожній сфері діяльності. Тому її слід аналізувати крізь призму функціональних компонентів, що дозволяє: контролювати фактори, які впливають як на стан окремих функціональних складових, так і на фінансово-економічну безпеку в цілому; досліджувати процеси, що впливають на забезпечення безпеки; аналізувати розподіл і використання ресурсів підприємства; оцінювати економічні індикатори, що відображають рівень забезпеченості функціональних елементів; розробляти заходи для підвищення рівня функціональних складових, що призводить до зміцнення загальної фінансово-економічної безпеки.

Через складність і багатогранність фінансово-економічної безпеки необхідно використовувати системний підхід у її вивченні та реалізації організаційних засад. Цей підхід полягає в тому, щоб розглядати діяльність підприємства як багаторівневу структуровану систему, засновану на принципі цілісності об'єкта дослідження, що дає змогу виявляти взаємозв'язки між елементами системи і розробляти рекомендації щодо їх ефективного використання завдяки синергетичному ефекту.

Системний підхід охоплює дослідження максимально можливої кількості зв'язків між елементами системи та об'єктами зовнішнього середовища для виявлення і аналізу найсуттєвіших з них. Однією з основних проблем при застосуванні системного підходу до вивчення фінансово-економічної безпеки є правильна ідентифікація системи, визначення ключових її елементів і встановлення всіх суттєвих зв'язків між ними. В основі створення комплексної системи фінансово-економічної безпеки, яка є складовою економічної безпеки, повинна лежати концепція, що враховує такі аспекти:

- кожне підприємство є системою, що складається з різних взаємопов'язаних елементів, які необхідно розглядати комплексно для забезпечення належного рівня захисту від можливих негативних впливів;
- структура і зміст системи фінансово-економічної безпеки залежать від специфіки діяльності, потенціалу підприємства, ринкових умов, менеджменту тощо;
- система фінансово-економічної безпеки має бути комплексною і незалежною від аналогічних систем інших суб'єктів господарювання.

У сучасних умовах підприємства постійно стикаються з загрозами та небезпеками як з боку зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Для захисту своєї економічної безпеки вони використовують сукупність корпоративних ресурсів, таких як капітал, персонал, інформаційні та технологічні ресурси, технічне обладнання, а також права на патенти, ліцензії, квоти, земельні ділянки тощо. Максимальна ефективність використання цих ресурсів досягається через запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства [3, с. 306].

Найбільшою загрозою для підприємства є фінансові небезпеки, які можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними. Об'єктивні фактори фінансових загроз пов'язані з економічними змінами, природними явищами та іншими зовнішніми умовами. Суб'єктивні зовнішні фактори можуть бути спричинені спекуляціями на ринку цінних паперів, агресивним скуповуванням акцій конкурентами, ціновою конкуренцією, шахрайськими діями окремих компаній чи фізичних осіб. Внутрішні суб'єктивні фактори виникають через недоліки в роботі менеджменту фінансово-економічних підрозділів, маркетингу або адміністративного управління [4, с. 14].

Управління фінансовою безпекою підприємства включає низку заходів, таких як: захист фінансових інтересів, управління фінансовими операціями, запобігання та зменшення впливу загроз, управління фінансовими ризиками, використання альтернативних шляхів забезпечення безпеки через фінансові інструменти та методи фінансового аналізу, оцінка фінансового стану з використанням критичних показників, аналіз негативних фінансових наслідків, пов'язаних з платоспроможністю, рентабельністю і прибутковістю. Крім

того, управління включає аналіз ринку цінних паперів, захист від агресивних скуповувань акцій конкурентами, аналіз інвестиційних проєктів та ділових пропозицій з погляду етики [2, с. 138-140; 5, с. 138].

Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства ґрунтується на використанні таких методів, як адміністративні, економічні, організаційно-технологічні, інституційно-правові, інформаційні, соціально-психологічні [2; 3, с. 39-41; 4, с. 18; 6, с. 89-92].

Ефективне управління фінансово-економічною діяльністю є важливою умовою для забезпечення стабільного економічного розвитку підприємства. Оскільки фінансові ризики можуть мати серйозні негативні наслідки, фінансово-економічну безпеку слід розглядати як окремий напрямок управління, який потребує спеціальних підходів та інструментів для своєчасного виявлення та нейтралізації можливих загроз. Це дає змогу підприємству зберігати стабільність та конкурентні позиції на ринку.

Процес організації фінансової безпеки, який повинен здійснюватися на підприємстві послідовно або одночасно та включати заходи подані на рис.1.

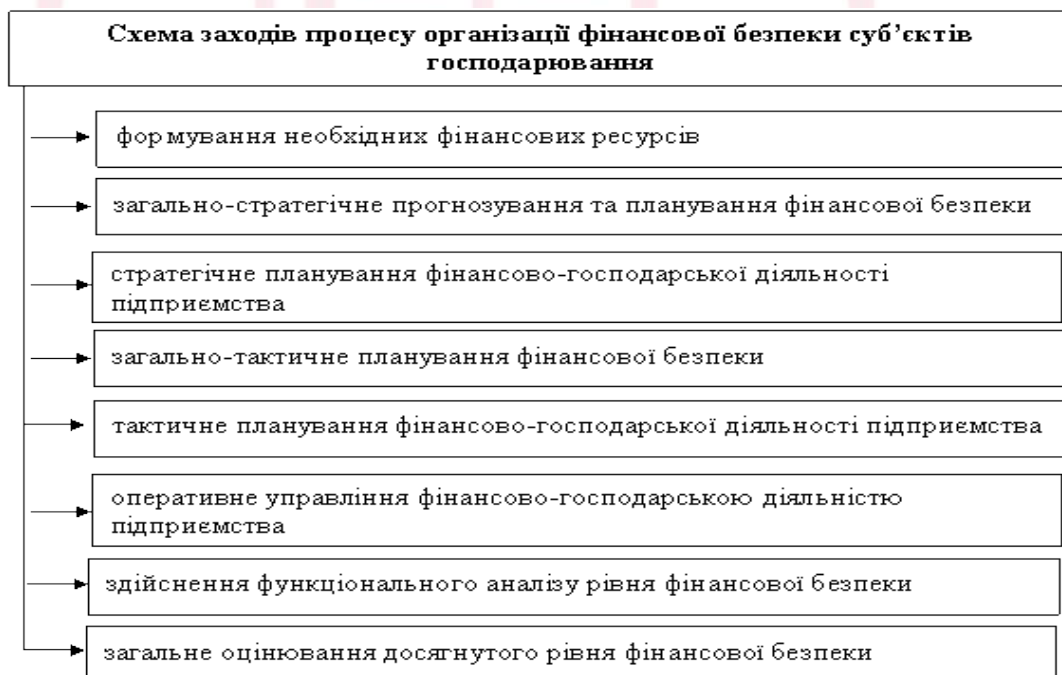

Рис. 1. Схема заходів процесу організації фінансової безпеки суб'єктів господарювання

Економічні ризики, що виникають у національній економіці, можуть дестабілізувати бізнес-процеси, особливо на рівні окремих підприємств. У сучасних умовах підприємства потребують високого рівня захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз для забезпечення стабільного функціонування.

Це обумовлює необхідність впровадження науково обґрунтованих і методологічно точних підходів для оцінки та управління їхньою економічною безпекою.

Сьогодні, особливо важливим є розробка як оперативних, так і стратегічних заходів з оцінки економічної безпеки. Це допомагає зменшити невизначеність та забезпечити захист від зовнішніх та внутрішніх загроз, сприяючи сталому розвитку підприємства і підвищенню його конкурентоспроможності.

Попри практичну значимість, оцінка економічної безпеки підприємств залишається недостатньо дослідженою. Проте її результати є основою для розробки управлінських стратегій, спрямованих на стабілізацію та покращення діяльності компаній. Тому точність і своєчасність цієї оцінки є ключовими для обґрунтованості заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки.

У нинішній економіці, яка перебуває під постійним впливом кризових явищ, розробка ефективних інструментів для протидії загрозам та підвищення рівня економічної безпеки підприємств має першочергове значення. Це позитивно вплине на їхню роботу та перспективи розвитку.

Важливим аспектом є розуміння природи економічних загроз і визначення методів управління для їх нейтралізації. У цьому контексті необхідно застосовувати інструменти, такі як моніторинг та алгоритмізація загроз, щоб точно визначати напрямки їх усунення.

Стабільне функціонування підприємства в сучасних економічних умовах неможливе без детального аналізу загроз та ризиків, як внутрішніх, так і зовнішніх, для його економічної безпеки. Розробка механізмів попередження та усунення таких загроз є критично важливою, адже на господарську діяльність впливають численні фактори. Важливо ідентифікувати, систематизувати та враховувати ці фактори під час оцінки економічної безпеки.

Аналіз економічної безпеки часто фокусується на мікрорівні, з особливою увагою до фінансових аспектів діяльності підприємства. Однак вплив макрорівневих факторів на економічні процеси часто залишається поза належною оцінкою. Одним із головних завдань сучасного управління є виявлення та оцінка всіх ризиків і загроз, щоб нейтралізувати їх і врахувати під час розробки стратегічних планів розвитку.

Отже, сучасна економічна наука вбачає інформаційні, кадрові, фінансові та техніко-технологічні ризики як основні загрози для економічної безпеки підприємств. Ефективне використання ресурсів є ключовим аспектом захисту від цих загроз і забезпечення стабільного функціонування. Основною метою економічної безпеки є забезпечення сталого та ефективного функціонування

підприємства, а також підтримка його високого потенціалу для подальшого розвитку бізнесу.

Для досягнення цієї мети необхідно визначити основні групи загроз та оцінити їхній вплив на систему економічної безпеки сучасного підприємства. Це вимагає застосування теоретичних підходів, які класифікують загрози за різними критеріями [5]:

- за походженням: внутрішні та зовнішні загрози;
- за об'єктами, на які вони спрямовані: майно, інформація, технології тощо;
- екологічні, конкурентні загрози;
- за рівнем втрат: значні та катастрофічні;
- за ймовірністю: малоймовірні, імовірні, вірогідні;
- за часовими рамками: короткострокові та довгострокові загрози.

Класифікація загроз є основою для побудови системи економічного захисту. Системний підхід до оцінки економічної безпеки підприємства повинен враховувати такі показники, як:

- темпи розвитку підприємства;
- ефективність використання ресурсів;
- порівняння бізнес-процесів підприємства з процесами конкурентів.

Висновки. Таким чином, питання фінансово-економічної безпеки мають бути в центрі уваги як державних органів, так і наукової спільноти. У цьому напрямі вже зроблено значні кроки як на законодавчому рівні, так і в наукових дослідженнях, спрямованих на створення нових інструментів забезпечення економічної та фінансової безпеки підприємств, а також удосконалення існуючих методів.

Зважаючи на те, що середовище функціонування підприємств стає все більш динамічним та непередбачуваним, зростає кількість ризиків, небезпек і загроз (таких як неплатоспроможність партнерів, недобросовісна конкуренція, недружні злиття та поглинання, комерційний шпіонаж, рейдерство тощо), виникає необхідність детального розгляду поняття "фінансово-економічна безпека".

Тому, як на теоретичному, так і на практичному рівні, зусилля мають бути спрямовані на подолання кризових явищ безпосередньо на підприємствах. У кращому випадку підприємство самостійно вирішує свої проблеми, у гіршому – отримує "допомогу" у вигляді остаточного ускладнення ситуації. Таким чином, підприємства повинні самостійно розробляти стратегії виходу з криз. Найбільш ефективним підходом є запобігання кризам через забезпечення належного рівня фінансової безпеки.

Реалізація цих пропозицій щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства сприятиме його стабільному розвитку.

Література:

1. Беялов Т.Е., Корін І. В. Фінансово-економічна безпека підприємства та напрями її підвищення. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Вип. 2 (07). 2017. С. 235—238.
2. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. Галицький економічний вісник. 2022. Том 77. № 4. С. 138-147.
3. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. С. 386.
4. Ілляшенко С. М. Складові економічної безпеки підприємства та підходи до їх оцінки. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 3 (21). С. 11 – 19.
5. Козлова І.М., Велика О.Ю., Козлов Н.В. Особливості стратегічного розвитку підприємств в умовах воєнного стану. Бізнес Інформ. 2023. №5. С. 134-140.
6. Чубенко А. Г. Теоретико-правовий аспект забезпечення економічної безпеки. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 3. С. 88–101. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknus_2014_3_10.

References:

1. Bielalov, T.E. and Korin, I.V. (2017), "Financial and economic security of the enterprise and directions of its increase", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 2 (07), pp. 235—238.
2. Budnyk L., Rons'ka O., Lisets'ka L. (2022). *Finansova bezpeka derzhavy v umovakh voyennoho stanu* [Financial security of the state in the conditions of martial law]. *Halyts'ky ekonomichnyy visnyk – Galician Economic Bulletin*. T. 77. No 4. Pp. 138-147. [in Ukrainian].
3. Vasylytsiv T. H. *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia tamekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia*. [Financial and economic security of enterprises of Ukraine: strategy and mechanisms of provision: monograph]. (2012) Vasylytsiv T. H., Voloshyn V. I., Boikevych O. R., Karkavchuk V. V., Lviv: VYDAVNYTSTVO. S. 386. [in Ukrainian].
4. Illiashenko S . M. *Skladovi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta pidkhody do yikhotsinky*. *Aktualni problemy ekonomiky*. [Components of economic security of the enterprise and approaches to their assessment. Actual problems of the economy]. (2003). No 3 (21). S. 11 – 19.
5. Kozlova, I.M., Velyka, O.Yu., Kozlov, N.V. (2023). *Osoblyvosti stratehichnoho rozvytkupidpriyemstv v umovakh voyennoho stanu* [Peculiarities of strategic development of enterprises under martial law]. *Business Inform*, 5, 134-140 [in Ukrainian].
6. Chubenko A.H. (2014). *Teoretyko-pravovyi aspekt zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky* [Theoretical and legal aspect of ensuring economic security]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav –Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. No 3.Pp. 88–101. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ Nvknus_2014_3_10 [in Ukrainian].